

Διδακτική πρόταση 2:**Πώς οργανώνονταν οι άνθρωποι κατά την Αρχαϊκή Εποχή;****Ερωτήματα – κλειδιά:¹**

- Ποιοι ήταν οι αρχηγοί των ομάδων;
- Ποιες ήταν οι σχέσεις ανάμεσα στις ομάδες;

Σύνδεση με το προηγούμενο μάθημα

Στα προηγούμενα μαθήματα τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να αναλύσουν την έννοια της Δημοκρατίας ως ιδέα και τρόπο οργάνωσης και να τη συγκρίνουν με άλλα είδη πολιτεύματος. Στο σημερινό μάθημα, τα παιδιά διερευνούν σχετικά με τα ερωτήματα «Ποιοι ήταν οι αρχηγοί των ομάδων;», «Ποιες ήταν οι σχέσεις ανάμεσα στις ομάδες των ανθρώπων της Αρχαϊκής Εποχής;» σε Κύπρο και Ελλάδα.

Μαθησιακοί στόχοι

Οι μαθητές και μαθήτριες να:

- εντοπίζουν σε χάρτη την περιοχή της Περσικής Αυτοκρατορίας, την Ιωνία, την Αμαθούντα, τη Σαλαμίνα της Κύπρου, την Αθήνα και τον Μαραθώνα (δεξιότητα)·
- αναφέρουν το περιεχόμενο των όρων: επανάσταση, φόροι, σύμμαχοι, αντίπαλοι, έκβαση αγώνα, παράταξη, αρχηγοί ομάδων, επανάσταση του Ονήσιλου, μάχη του Μαραθώνα·
- κάνουν υποθέσεις σχετικά με τους αρχηγούς και τις σχέσεις ανάμεσα στις ομάδες των ανθρώπων την Αρχαϊκή Εποχή (γνώση περιεχομένου)·
- εντοπίζουν τεκμήρια, μέσα από τις πηγές, για τα ερωτήματά τους αναφορικά με τους αρχηγούς και τις σχέσεις ανάμεσα στις διάφορες ομάδες (γνώση περιεχομένου - επιστημολογικές έννοιες - δεξιότητες)·
- παρουσιάσουν μια ιστορική αναφορά από διάφορες οπτικές και σε διαφορετικό ακροατήριο κάθε φορά, ώστε να αντιληφθούν ότι οι ιστορικές αναφορές που έχουμε για το παρελθόν (π.χ. αφηγήσεις, βιβλία Ιστορίας, ιστορικά κείμενα, κ.λπ.) δεν αποτελούν πιστά αντίγραφα, αλλά αναπαραστάσεις του παρελθόντος και ότι δεν υπάρχει ιστορική αναφορά που να είναι ανεξάρτητη από την προοπτική του δημιουργού της (γνώση περιεχομένου - επιστημολογική έννοια)·
- χρησιμοποιούν κατάλληλα θεατρικές συμβάσεις για να δημιουργήσουν και να ανταποκριθούν θεατρικά στο ιστορικό συγκείμενο·
- παρουσιάζουν τα συμπεράσματά τους (δεξιότητες) με διάφορους τρόπους.

Διδακτικό και μαθησιακό υλικό

- Αναρτημένο λεξιλόγιο διαβαθμισμένης βεβαιότητας σε καρτέλες: *αποκλείεται, δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι..., ίσως, μάλλον, πιθανόν, πιθανότατα, όλες οι ενδείξεις δείχνουν ότι..., σίγουρα, σύμφωνα με....*
- Ατομική πλαστικοποιημένη καρτέλα (μικρός πίνακας), μαρκαδόροι νερού και σφουγγαράκι.
- Διαδραστικός πίνακας· ή Η.Υ. και προβολέας για την παρουσίαση σε PowerPoint (φωτογραφικό και άλλο σχετικό υλικό).

¹ Τα ερωτήματα-κλειδιά τοποθετούνται σε περίοπτη θέση, ώστε να αποτελεί κεντρικό άξονα και σημείο αναφοράς καθ' όλη τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας.

- Σχολικό εγχειρίδιο «Ο άνθρωπος και η Ιστορία του. Από την Κυπρογεωμετρική μέχρι την Ελληνιστική Εποχή», Δ΄ τάξης (Βιβλίο Μαθητή), Έκδοση ΥΑΠ, ΥΠΠ Κύπρου, σ.49, 50, 51.
- Σχολικό βιβλίο *Ιστορία Δ΄ Δημοτικού. Στα αρχαία χρόνια*, Έκδοση ΟΕΔΒ, σ. 46-51.
- Κάρτες Εργασίας: «Τι αλλάζει και τι μένει το ίδιο από τη Γεωμετρική Εποχή μέχρι σήμερα;», σ. 24–25.
- Φάκελος Επιτευγμάτων για τα συμπληρωμένα Φύλλα Εργασίας.

Προετοιμασία

- Ο/η εκπαιδευτικός ή άλλος/η συνάδελφος προετοιμάζεται για την αφήγηση και τους θεατρικούς αυτοσχεδιασμούς,² μελετώντας από πριν τα όσα θα αφηγηθεί και θα επεξεργαστεί θεατρικά καθώς και τις πηγές που θα μοιράσει. Αν υπάρχει η δυνατότητα οι «μυστηριώδεις άντρες» (Ονήσιλος και Μιλτιάδης) να κρατούν ένα αντικείμενο ή να φορέσουν ένα ρούχο που να τους προσδιορίζει - αυτό θα ενίσχυε το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των παιδιών.
- Μαξιλαράκια ή καρέκλες σε κύκλο.

Δραστηριότητα προσανατολισμού: Ποιες ήταν οι σχέσεις των ομάδων κατά την Αρχαϊκή Εποχή;

Προβάλλουμε το ερώτημα: «*Ποιες ήταν οι σχέσεις των ομάδων κατά την Αρχαϊκή Εποχή;*». Τα παιδιά έχουν μελετήσει σε προηγούμενα μαθήματα πηγές που δίνουν πληροφορίες σχετικά με το πιο πάνω ερώτημα. Φυλλομετρώντας τις πηγές των προηγούμενων Φύλλων Εργασίας (ή μέσα από διαφάνειες των προηγούμενων παρουσιάσεων για τις Μετακινήσεις, την Καθημερινή Ζωή και τις Ιδέες των ανθρώπων της Αρχαϊκής Εποχής), τα παιδιά – σε ζευγάρια – εντοπίζουν τεκμήρια για το ότι:

- Οι άνθρωποι συνεργάζονταν.
- Οι άνθρωποι συγκρούονταν.

Τα παιδιά πιθανότατα να αναφερθούν τόσο σε τεκμήρια που καταδεικνύουν πολεμικές συγκρούσεις (παρουσία πολεμικών εργαλείων και πλοίων), όσο και σε τεκμήρια που μαρτυρούν τη συνεργασία και ανταλλαγή ιδεών ανάμεσα στις διάφορες ομάδες ανθρώπων (ολυμπιακοί αγώνες, εκεχειρία, εμπορικές σχέσεις, επιδράσεις ανάμεσα στις ομάδες που είναι εμφανείς μέσα από την τέχνη, τη λατρεία και τη γραφή, αλλά και την ενδυμασία και την κόμμωση).

Δραστηριότητα 1: Καυτή καρέκλα (Ιωνική επανάσταση και Ονήσιλος)

Τα παιδιά κάθονται σε κύκλο, είτε στις καρέκλες τους είτε σε μαξιλαράκια, με αρκετό ελεύθερο χώρο στο κέντρο. Ο/η εκπαιδευτικός ξεκινά την αφήγηση του φανταστικού ταξιδιού στον χρόνο:

«Το περσικό κράτος ήταν τεράστιο. Απλωνόταν στην Ασία και την Αφρική (ο/η εκπαιδευτικός ξαναδείχνει τον χάρτη). Αρχηγός του κράτους ήταν ο μεγάλος βασιλιάς, που τον σέβονταν όλοι. Οι ελληνικές πόλεις της Μικράς Ασίας δεν είχαν κάνει δικό τους κράτος. Διαιρεμένες όπως ήταν έχασαν την ελευθερία τους [από τους Πέρσες] ...Η κατάσταση γινόταν όλο και πιο άσχημη. Οι ελληνικές πόλεις της Μικράς Ασίας έκαναν επανάσταση...»³
Η Κύπρος βρίσκεται κι αυτή κάτω από την κυριαρχία των Περσών και πληρώνει βαριούς φόρους στον βασιλιά των Περσών. Μα ποια είναι αυτή η

² Ευχαριστίες στη Δρα Χάρης Πολυκάρπου, Εκπαιδευτικό – Συντονίστρια ΝΑΠ Θεάτρου, ΔΕ.

³ Πηγή – διασκευή: Σχολικό βιβλίο *Ιστορία Δ΄ Δημοτικού. Στα αρχαία χρόνια*, Έκδοση ΟΕΔΒ, σ. 46-47.

αντρική φιγούρα, ντυμένη αρχοντικά; Άκουσα κάποιον να τον φωνάζει **Ονήσιλο**. Πώς μπορούμε να μάθουμε ποιος είναι;».

Η/ο εκπαιδευτικός εξηγεί στα παιδιά ότι θα έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν περισσότερα για τον Ονήσιλο, που ήταν αδελφός του Γόργου, βασιλιά της Σαλαμίνας (εντοπίζουμε στον χάρτη την πόλη-βασίλειο της Σαλαμίνας) και ο οποίος κατάφερε να πάρει τη δύναμη στα χέρια του και να διαδραματίσει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στα δρώμενα της εποχής και συγκεκριμένα απέναντι στην περσική κυριαρχία. Η/ο εκπαιδευτικός προβληματίζει τα παιδιά: «Ο βασιλιάς ήταν εκείνος που είχε την εξουσία στα χέρια του και έπαιρνε, όπως είδαμε στα προηγούμενα μαθήματα, όλες τις αποφάσεις. Ο Ονήσιλος δεν ήταν βασιλιάς. Με ποιο τρόπο άραγε κατάφερε να πάρει τη δύναμη και να διαδραματίσει ένα τόσο σημαντικό ρόλο; Γιατί ακόμα και σήμερα μιλούμε για αυτόν;» Τα παιδιά, σε ζευγάρια, διατυπώνουν προφορικά τις υποθέσεις τους. Προβληματίζονται επίσης και συναποφασίζονται για επιπρόσθετες ερωτήσεις που θα ήθελαν να υποβάλουν σε αυτόν τον μυστηριώδη άντρα.

Καυτή καρτέλα: Αμέσως μετά ο/η εκπαιδευτικός μπαίνει στον ρόλο του Ονήσιλου.⁴ Τα παιδιά, ξεκινούν να υποβάλλουν τις ερωτήσεις τους, ενώ η/ο εκπαιδευτικός, σε ρόλο, απαντά στα ερωτήματά τους προσπαθώντας παράλληλα και να δώσει τις πληροφορίες που ακολουθούν:

«Είμαι ο Ονήσιλος. Είμαι από τη Σαλαμίνα της Κύπρου. Αφότου έδιωξα από το θρόνο τον αδελφό μου τον Γόργο, ανέλαβα εγώ την εξουσία της Σαλαμίνας. Έδιωξα τον αδελφό μου γιατί δεν ήθελε να ακολουθεί το παράδειγμα των ανθρώπων της Ιωνίας και να επαναστατήσει εναντίον των Περσών. Ήθελε να παραμείνει σύμμαχος με τους Πέρσες και δεν τον ενδιέφερε αν οι άνθρωποι της Κύπρου θα συνέχιζαν να πληρώνουν φόρους σε αυτούς. Με ανησυχεί το ότι πρέπει να έχω τους ανθρώπους της πόλης μου να δουλεύουν για να μαζεύονται οι φόροι που πληρώνουμε στους Πέρσες. Με ανησυχεί το ότι δεν μένει ο πλούτος, εδώ, στην Κύπρο. Δεν θέλω να χάσουμε την χρυσή ευκαιρία να ξεσηκωθούμε και να επαναστατήσουμε εναντίον των Περσών, όπως έκαναν και οι άνθρωποι της Ιωνίας. Τώρα βρίσκομαι έξω από τα τείχη της Αμαθούντας με το στρατό μου. Πολιορκώ με το στρατό μου την πόλη της Αμαθούντας, επειδή ο βασιλιάς της αρνείται να ενώσει το στρατό του με το στρατό όλων των άλλων πόλεων της Κύπρου, έτσι ώστε όλοι μαζί ενωμένοι να πολεμήσουμε τους Πέρσες. Μόλις με ειδοποίησαν ότι έρχονται καράβια γεμάτα πολεμιστές από την επαναστατημένη Ιωνία της Μικράς Ασίας. Τα όπλα που έχω είναι: το ξίφος μου. Για να προστατεύομαι από τα κτυπήματα του εχθρού έχω την ασπίδα μου, τον θώρακά μου και στα πόδια τις περικνημίδες. Πώς νιώθω; Έχω αγωνία για την έκβαση της μάχης. Τα τείχη της Αμαθούντας είναι αρκετά ψηλά και δεν είναι εύκολο να μπούμε μέσα στην πόλη και να νικήσουμε τους πολεμιστές που αμύνονται πίσω από τα τείχη. Ανησυχώ επίσης για το αν θα φτάσει εδώ εγκαίρως η βοήθεια από τους ανθρώπους της Ιωνίας. Ακόμα ανησυχώ διότι μόλις οι Πέρσες μάθουν για την επανάστασή μας, δεν θα μείνουν με σταυρωμένα τα χέρια...»

⁴ Το όλο δρώμενο μπορεί να γίνει πολύ ενδιαφέρον αν τον ρόλο του μυστηριώδη άντρα τον αναλάβει κάποιος/α συνάδελφος που έχει προετοιμαστεί κατάλληλα προηγουμένως για το ιστορικό συγκείμενο. Αν υπάρχει η δυνατότητα ο «μυστηριώδης άντρας» (βλ. Ονήσιλος) κρατά ένα αντικείμενο ή να φορά ένα ρούχο που τον προσδιορίζει - αυτό θα ενίσχυε το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των παιδιών. Πληροφορίες για το συγκεκριμένο ιστορικό συμβάν υπάρχουν στο: Σχολικό εγχειρίδιο «Ο άνθρωπος και η Ιστορία του. Από την Κυπρωγεωμετρική μέχρι την Ελληνιστική Εποχή», Δ' τάξης (Βιβλίο Μαθητή), Έκδοση ΥΑΠ, ΥΠΠ Κύπρου, σ.49, 50, 51 και σε ιστοσελίδες όπως: <http://195.14.149.87/directory/view-topic.r?tid=70075>

Όταν οι ερωτήσεις των παιδιών ολοκληρωθούν, ο/η εκπαιδευτικός, εξακολουθώντας να είναι στον ρόλο του Ονήσιλου, αποχαιρετά τα παιδιά, λέγοντας το εξής: «Πρέπει να φύγω για να ενωθώ με το στρατό μου».

Τα κύρια-ερωτήματα του σημερινού μαθήματος επανέρχονται, ενθαρρύνουμε τα παιδιά να σκεφτούν σε ζευγάρια και να αναφέρουν, με συντομία, τις πληροφορίες που πήραν μέσα από το θεατρικό δρώμενο αναφορικά με το:

- Ποιοι ήταν οι αρχηγοί των ομάδων;
- Ποιες ήταν οι σχέσεις ανάμεσα στις ομάδες των ανθρώπων της Αρχαϊκής Εποχής;

Δραστηριότητα 2: Ανακρίνοντας τις πηγές (Η επανάσταση του Ονήσιλου)

Πιθανότατα τα παιδιά να διερωτούνται, π.χ.

- τι απέγινε ο Ονήσιλος,
- ποια ήταν η έκβαση της μάχης,
- αν ήρθαν οι σύμμαχοι,
- πώς αντέδρασαν οι αντίπαλοι, κ.ά.

Στο σημείο αυτό, ενημερώνουμε τα παιδιά ότι το άτομο το οποίο υποδύοταν τον Ονήσιλο μελέτησε διάφορες πηγές ώστε να μπορεί να μιλήσει, με τεκμήρια, ως Ονήσιλος. Καλούμε τα παιδιά να εντοπίσουν και αυτά με τη σειρά τους, νέα τεκμήρια για τα δικά τους ερωτήματα που έμειναν αναπάντητα, μελετώντας τα σκίτσα, αλλά και τα κείμενα του ιστορικού Ηρόδοτου από το Σχολικό βιβλίο «Ο άνθρωπος και η Ιστορία του. Από την Κυπρογεωμετρική μέχρι την Ελληνιστική Εποχή», Δ΄ τάξης (Βιβλίο Μαθητή), Έκδοση ΥΑΠ, ΥΠΠ Κύπρου, σ. 49, 50, 51.

Σχολικό εγχειρίδιο «Ο άνθρωπος και η Ιστορία του. Από την Κυπρογεωμετρική μέχρι την Ελληνιστική Εποχή», Δ΄ τάξης (Βιβλίο Μαθητή), Έκδοση ΥΑΠ, ΥΠΠ Κύπρου, σ.49, 50, 51

Σε όλη τη διάρκεια αυτής της δραστηριότητας ενθαρρύνουμε τα παιδιά να παρατηρήσουν προσεκτικά τις πηγές του βιβλίου τους και παρέχουμε εξατομικευμένη βοήθεια, εκεί που όπου χρειάζεται. Επιδίωξή μας εδώ είναι το κάθε παιδί να αξιοποιήσει το ενδιαφέρον και τις πληροφορίες που του παρείχε η αφήγηση μέσω του θεατρικού παιχνιδιού, ώστε να ανακρίνει τις γραπτές πηγές για να απαντήσει στα δικά του, νέα ερωτήματα. Παράλληλη επιδίωξή μας είναι τα παιδιά να εντοπίσουν νέες πληροφορίες για τα κύρια ερωτήματα της ενότητας:

- Ποιοι ήταν οι αρχηγοί των ομάδων;
- Ποιες ήταν οι σχέσεις ανάμεσα στις ομάδες των ανθρώπων της Αρχαϊκής Εποχής;

Δραστηριότητα 3: Συνάντηση σε ρόλο (μάχη του Μαραθώνα)

Ο/η εκπαιδευτικός συνεχίζει την αφήγηση δίνοντας, σε συντομία, πληροφορίες για το συγκεκριμένο της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου, στο συγκεκριμένο χώρο:

*«Η επανάσταση των Ιώνων και του Ονήσιλου καταπνίγηκε από τους Πέρσες και ο περσικός ζυγός έγινε βαρύτερος. Ο μεγάλος βασιλιάς της Περσίας, ο Δαρείος, προσπαθούσε να μεγαλώσει ακόμη πιο πολύ το κράτος του. Βρήκε ως αφορμή τη βοήθεια που είχαν στείλει οι Αθηναίοι και οι Ερετριείς στις ελληνικές πόλεις της Μικράς Ασίας και προετοίμασε μεγάλη εκστρατεία εναντίον τους. Στρατός και στόλος ετοιμάστηκαν γρήγορα και κινήθηκαν κατά της Ελλάδας. Αν και οι Πέρσες νίκησαν στη Μακεδονία, ο περσικός στόλος καταστράφηκε σε θαλασσοταραχή στα παράλια του όρους Άθω, αναγκάζοντας τον Μαρδόνιο να επιστρέψει στην Περσία. Ο Δαρείος, αποφάσισε να συνεχίσει το πόλεμο. Ο στόλος των Περσών με αρχηγούς τον Δάτη και τον Αρταφέρνη πλέοντας στο Αιγαίο πέλαγος (ο/η εκπαιδευτικός δείχνει τον χάρτη), έφτασε στην Ερέτρια (ο/η εκπαιδευτικός δείχνει τον χάρτη) και την κατέστρεψε. Στη συνέχεια κατευθύνθηκε στα παράλια του Μαραθώνα, όπου αγκυροβόλησε. **Οι Αθηναίοι ανησύχησαν πολύ.....**⁵ Μα, για σταθείτε, κάποιος άντρας, ντυμένος με στρατιωτική στολή στρατηγού έρχεται προς το μέρος μας. Τον είδατε; Ποιος μπορεί να είναι;»*

Τα παιδιά, σε ζευγάρια, αρχικά προβληματίζονται για το τι να ήταν αυτό που ανησύχησε τους Αθηναίους. Στη συνέχεια, αφού ο/η εκπαιδευτικός αναφέρει ότι ο μυστηριώδης άντρας είναι ο Αθηναίος στρατηγός **Μιλτιάδης**.⁶

Συνάντηση σε ρόλο: Η/ο εκπαιδευτικός εξηγεί στα παιδιά ότι μόλις μπει στο ρόλο του Μιλτιάδη,⁷ τα παιδιά μπαίνουν στον ρόλο των συνεργατών του Μιλτιάδη, τη στιγμή της πρώτης συνάντησης μαζί του μετά την άφιξη των Περσών στην Αθήνα. Τα παιδιά πληροφορούνται ότι θα έχουν την ευκαιρία να διατυπώσουν απόψεις αναφορικά με το σχέδιο επίθεσης εναντίον των Περσών, αλλά και να υποβάλουν ερωτήσεις στον αρχηγό τους, με στόχο να δουν πώς μπορούν να αντιμετωπίσουν τους Πέρσες.

Ο/η εκπαιδευτικός, μέσα από το ρόλο του Μιλτιάδη, απαντά στα ερωτήματα των παιδιών, δίνοντας και τις παρακάτω πληροφορίες:

«Στόχος μας να μην αφήσουμε τους Πέρσες να πλησιάσουν την Αθήνα, γιατί θα ήταν μεγάλη καταστροφή. Μέχρι στιγμής γνωρίζετε πως έκανα σύσκεψη με τους Αθηναίους και αποφασίσαμε να αμυνθούμε στον Μαραθώνα. Ως αρχηγός των Ελλήνων, διέταξα να παραταχθούν δέκα χιλιάδες Αθηναίοι και χίλιοι Πλαταιείς απέναντι από τους Πέρσες. Το σχέδιό μου είναι απλό: παρέταξα τους Αθηναίους στρατιώτες σε κατηφορικό έδαφος σε μικρή απόσταση από τον τους Πέρσες στρατιώτες, έχοντας ενισχύσει περισσότερο τα πλάγια της παράταξης. Στο κέντρο παρατάχθηκαν λιγότεροι στρατιώτες. Οι Πέρσες έχουν τοξότες, ενώ οι Αθηναίοι δεν έχουν, οπότε οι πολεμιστές πρέπει να έχουν χώρο για να τρέξουν και να γλυτώσουν τα βέλη ... Τώρα, εδώ στον Μαραθώνα που βρισκόμαστε, στο πεδίο της μάχης, θα πρέπει να πάρουμε τις τελικές αποφάσεις. Σε λίγο θα δώσω τη διαταγή για επίθεση. Γι' αυτό σας κάλεσα. Για να ακούσω τους δικούς σας προβληματισμούς/προτάσεις. Είναι μια πολύ σημαντική μάχη, νιώθω μεγάλη ευθύνη. Πρέπει να νικήσουμε για να σταματήσουμε τους Πέρσες.»

⁵ Διασκευή από το σχολικό βιβλίο *Ιστορία Δ' Δημοτικού. Στα αρχαία χρόνια*, Έκδοση ΟΕΔΒ, σ. 46-51.

⁶ Η παρουσίαση PowerPoint μπορεί να αξιοποιηθεί σε αυτό το σημείο, αν ο/η εκπαιδευτικός κρίνει απαραίτητο.

⁷ Το όλο δρώμενο μπορεί να γίνει πολύ ενδιαφέρον αν τον ρόλο του μυστηριώδη άντρα τον αναλάβει κάποιος/α συνάδελφος που έχει προετοιμαστεί κατάλληλα προηγουμένως για το ιστορικό συγκεκριμένο. Αν υπάρχει η δυνατότητα ο «μυστηριώδης άντρας» (βλ. Μιλτιάδης) κρατά ένα αντικείμενο ή να φορά ένα ρούχο που τον προσδιορίζει - αυτό θα ενίσχυε το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των παιδιών. Πληροφορίες για το συγκεκριμένο ιστορικό συμβάν υπάρχουν στο: *Ιστορία Δ' Δημοτικού. Στα αρχαία χρόνια*, Έκδοση ΟΕΔΒ, σ. 46-51.

Ο/η εκπαιδευτικός, εξακολουθώντας να είναι στον ρόλο του Μιλτιάδη, σταματά να δίνει πληροφορίες στα παιδιά, ακριβώς πριν την έναρξη της μάχης, λέγοντας: «**Πρέπει να φύγω για να ενωθώ με το στρατό μου και να δώσω τη διαταγή για επίθεση**».

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός επιστρέφει στην αρχική του/της θέσης στον κύκλο ως εκπαιδευτικός. Εκεί, μπορεί να θέσει ερωτήματα όπως: «Συναντήσατε τον μυστηριώδη άντρα; Ποιος ήταν; Τι μάθατε για αυτόν», έτσι ώστε τα παιδιά να παρουσιάσουν προφορικά και σε συντομία τα όσα γνώρισαν μέσα από το θεατρικό δρώμενο.

Δραστηριότητα 4: Ανακρίνοντας τις πηγές – Τι μας λένε οι πηγές για την έκβαση της μάχης του Μαραθώνα;

Πιθανότατα τα παιδιά να διερωτούνται:

- τι απέγινε ο Μιλτιάδης,
- ποια ήταν η έκβαση της μάχης,
- πώς αντέδρασαν οι αντίπαλοι.

Ανάκριση πηγών: Στο σημείο αυτό, τα παιδιά μελετούν από το σχολικό εγχειρίδιο *Ιστορία Δ΄ Δημοτικού*. Στα αρχαία χρόνια, Έκδοση ΟΕΔΒ, σ. 52, το παράθεμα 2 και να συζητήσουν σε ζευγάρια τις πληροφορίες που συνέλλεξαν. «Τι μαθαίνουμε από την πηγή αυτή, η οποία είναι απόσπασμα από τον Ηρόδοτο, ιστορικό της εποχής, για την έκβαση του αγώνα;».

Πηγή 1: Απόσπασμα από τον αρχαίο ιστορικό Ηρόδοτο

Μόλις δόθηκε το σύνθημα, οι Αθηναίοι όρμησαν τρέχοντας εναντίον των Περσών. Η απόσταση που χώριζε τους δύο στρατούς δεν ήταν μικρότερη από 1500 μέτρα. Οι Πέρσες βλέποντάς τους να έρχονται καταπάνω τους τρέχοντας ετοιμάζονται να τους αντιμετωπίσουν. Πίστευαν ότι θα κατάφερναν εύκολα να νικήσουν τους Αθηναίους γιατί ήταν λίγοι και δεν είχαν ιππικό, ούτε τοξότες.

Οι Αθηναίοι, μόλις ήρθαν στα χέρια με τους Πέρσες, μάχονταν με εξαιρετική παλικάρια. Και μάλιστα δεν φοβήθηκαν στη θέα της στολής των Μήδων (Περσών). Παλαιότερα και μόνο που άκουγαν το όνομα Μήδοι κυριεύονταν από φόβο.

Πηγή κειμένου: Ηρόδοτος, *Ιστορία*, ΣΤ΄, 112 (διασκευή) στο σχολικό εγχειρίδιο *Ιστορία Δ΄ Δημοτικού*. Στα αρχαία χρόνια, Έκδοση ΟΕΔΒ, σ. 52.

Αμέσως μετά, ενθαρρύνουμε τα παιδιά να μελετήσουν από το σχολικό εγχειρίδιο *Ιστορία Δ΄ Δημοτικού*. Στα αρχαία χρόνια, Έκδοση ΟΕΔΒ, σ. 52, το παράθεμα 3: «Τι μαθαίνουμε από την πηγή αυτή, η οποία είναι απόσπασμα από τον Ηρόδοτο, ιστορικό της εποχής, για την έκβαση του αγώνα;».

Πηγή 2: Απόσπασμα από τον αρχαίο ιστορικό Ηρόδοτο

Οι Σπαρτιάτες έστειλαν δυο χιλιάδες στρατιώτες στην Αθήνα μετά την πανσέληνο. Αυτοί βιάστηκαν τόσο πολύ να φτάσουν, ώστε έκαναν τη διαδρομή Αθήνα – Σπάρτη μέσα σε δυο μόνο μέρες. Έφτασαν, όμως, μετά τη μάχη ... Θαύμασαν τους Αθηναίους, τους έδωσαν συγχαρητήρια για τη λαμπρή νίκη τους και έφυγαν για τη Σπάρτη.

Ηρόδοτος, *Ιστορία*, ΣΤ΄, 120 (διασκευή) στο σχολικό εγχειρίδιο *Ιστορία Δ΄ Δημοτικού*. Στα αρχαία χρόνια, Έκδοση ΟΕΔΒ, σ. 52.

Σε όλη τη διάρκεια αυτής της δραστηριότητας ενθαρρύνουμε τα παιδιά να παρατηρήσουν προσεκτικά τις πηγές του βιβλίου τους και παρέχουμε εξατομικευμένη βοήθεια, εκεί και όπου χρειάζεται. Επιδίωξή μας εδώ είναι το κάθε παιδί να αξιοποιήσει το ενδιαφέρον και τις πληροφορίες που του παρείχε η αφήγηση μέσω του θεατρικού παιχνιδιού, ώστε να ανακρίνει τις γραπτές πηγές για να απαντήσει στα νέα ερωτήματα.

Αυτός ο τρόπος/ ο άλλος τρόπος: Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες των τεσσάρων. Κάθε παιδί της ομάδας, με το σύνθημα που δίνει ο/η εκπαιδευτικός, ξεκινά και σταματά

την ιστορική του αναφορά, με βάση τις πηγές, από διάφορες οπτικές και σε διαφορετικό ακροατήριο κάθε φορά:

1. Αθηναίος στρατιώτης όταν επιστρέφει στην Αθήνα και διηγείται την ιστορία του στα παιδιά του.
2. Σπαρτιάτης στρατιώτης όταν επιστρέφει στην Σπάρτη και διηγείται την εμπειρία του στους συμπολεμιστές του στο στρατόπεδο.
3. Πέρσης τοξότης όταν επιστρέφει στην πατρίδα του και διηγείται την εμπειρία του στους άλλους στρατιώτες.
4. Πέρσης στρατηγός που εξηγά στον Πέρση βασιλιά την έκβαση της μάχης.

Συζήτηση στον κύκλο:

Συζητούμε τις διαφορετικές ιστορικές διαφορές. Στόχος μας εδώ είναι να βοηθήσουμε τα παιδιά να κατανοήσουν ότι οι ιστορικές αναφορές που έχουμε για το παρελθόν (π.χ. αφηγήσεις, βιβλία Ιστορίας, ιστορικά κείμενα κ.λπ.) δεν αποτελούν πιστά αντίγραφα, αλλά αναπαραστάσεις του παρελθόντος. Δεν υπάρχει καμιά απόλυτα «αληθινή» αναφορά για το παρελθόν, αφού οι αναφορές αυτές προκύπτουν μέσα από τις επιλογές που κάνουν οι δημιουργοί τους και, επομένως, δεν υπάρχει ιστορική αναφορά που να είναι ανεξάρτητη από την προοπτική του δημιουργού της.

Ανακεφαλαίωση – Επαναφορά κύριων σημείων

Το κάθε παιδί σημειώνει στην ατομική του καρτέλα:

- Δύο ονόματα αρχηγών και ονόματα των ομάδων των οποίων ηγούνταν.
- Μια περίπτωση κατά την οποία ομάδες ανθρώπων συγκρούστηκαν και μια περίπτωση κατά την οποία ομάδες ανθρώπων συμμαχησαν.

Στη συνέχεια, το κάθε παιδί συμπληρώνει στις Κάρτες Εργασίας *Τι αλλάζει και τι μένει το ίδιο από τη Γεωμετρική Εποχή μέχρι σήμερα;* όσες πληροφορίες θεωρεί σημαντικές ή ενδιαφέρουσες και δεν αναφέρονται ήδη.

Αναστοχασμός παιδιού

Το κάθε παιδί επιλέγει να απαντήσει σε μια ή περισσότερες ερωτήσεις:

- Τι μου άρεσε πιο πολύ ή μου έκανε εντύπωση από αυτά που κάναμε σήμερα;
- Άλλαξαν οι ιδέες/γνώσεις μου με το σημερινό μάθημα; Γιατί;
- Συνεργάστηκα/συζήτησα αποτελεσματικά με άλλα παιδιά;
- Τηρήθηκαν οι αρχές του αμοιβαίου σεβασμού στον διάλογο;
- Πώς θα με βοηθήσουν αυτά που έμαθα σήμερα στην καθημερινή μου ζωή;
- Τι άλλο θέλω να μάθω; Τι θα ήθελα να εισηγηθώ στη/στον δασκάλα/ό μου;

Αναστοχασμός εκπαιδευτικού

- Πότε συμμετείχαν πιο ενεργά τα παιδιά;
- Τι πέτυχε κατά την άποψή μου; Τι δεν «δούλεψε» και γιατί;
- Ποιες περιοχές χρειάζονται βελτίωση; Πώς θα μπορούσαν να γίνουν;

Αξιολόγηση

Συντρέχουσα αξιολόγηση γίνεται κατά τη διάρκεια του μαθήματος μέσα από τις δραστηριότητες που εκτελούν τα παιδιά στις ομάδες τους και στην ολομέλεια της τάξης· και τελική αξιολόγηση γίνεται με τη δραστηριότητα ανακεφαλαίωσης και επαναφοράς των κύριων σημείων.